

Polska Sztuka Ludowa

KONTEKSTY

♦ANTROPOLOGIA KULTURY ♦ ETNOGRAFIA ♦ SZTUKA♦

2006 rok LX nr 2 (273). Indeks 369403, ISSN 1230-6142. Cena 15 zł
INSTYTUT SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK, STOWARZYSZENIE LIBER PRO ARTE

S P I S T R E Ś C I

ZBIGNIEW BENEDYKTOWICZ	Kontynuacje	3
JERZY S. WASILEWSKI	Etnolog w podróży Smutek Arktyki w masce święta, w szamańskim kostiumie	5
CHOREA		
ANNA BOGDANOWICZ	Bułgarska banica z serem i szpinakiem, kawa „turka” i liście winogron, czyli o potrzebie doświadczenia Innego w poszukiwaniu teatralnym	15
TOMASZ RODOWICZ	Dlaczego Antyk, czyli kondycja Europy. Stowarzyszenie teatralne Chorea (2004-2006)	21
	Po Ptakach	28
	Projekt „Bułgaria-Epos Bałkański”	29
MARTIN L. WEST	Naprzód ku przeszłości przełożyła Marianna Cielecka	30
MARTIN L. WEST	Człowiek, przeznaczenie i śmierć w tradycji indoeuropejskiej przełożyła Sara Rodowicz, przejrzał Włodzimierz Lengauer	34
MARTIN L. WEST	Muzyka starożytnej Grecji – jej przekaz wtedy i teraz przełożyli Maciej Kaziński, Anna Bogdanowicz	43
KRZYSZTOF BIELAWSKI	Pajany delfickie – kontekst historyczny	52
DARIUSZ KOSIŃSKI	Ch/mury	60
DOROTA POROWSKA	Tezeusz i Tańce Labiryntu	65
AGATA ZYGLEWSKA-DIDUSZKO	Tezeusz w labiryncie	69

MAŁGORZATA SZUM	Światło antyku. <i>Hode Galatan</i> – Earthfall/Chorea. Pierwsza część trylogii.....	72
MAŁGORZATA JABŁOŃSKA	Taniec – dramat ciała – ład świata	75
ELŻBIETA ROJEK	Parę myśli na temat treningu	81
MACIEJ RYCHŁY	Pterodaktyl w kompie – subiektywne zapiski z pracy nad muzyką antyczną w Chorei	85
PIEŚNI	wybrane utwory z repertuaru „Orkiestry Antycznej”	94
KRYSTYNA DUNIEC	Ciało w teatrze od transcendencji do transgresji	95
EWA KLEKOT, TOMASZ SZERSZEŃ	„Antropologia nie wystarczy, żeby zrozumieć, co się dzieje z człowiekiem w obliczu piękna...” Zapis rozmowy o <i>Potęrze wizerunków</i> Davida Freedberga	100
PRZEOBRAŻENIA KATEGORII ESTETYKI W ŚWIECIE MULTIMEDIÓW		
ALICJA KUCZYŃSKA	Zamknąć oczy, aby widzieć?	106
KATARZYNA KASIA	Autor	108
BOGNA J. OBIDZIŃSKA	Malarstwo Prerafaelitów, czyli obraz, który może być sobą	114
ALICJA SAWICKA	Intencje reżysera. Zapis domniemań	121
PIOTR SCHOLLENBERGER	„Transcendentalny narcyzm” i filozofia sztuki	128
MACIEJ ROŻAŁSKI	„Ożywianie” obrazu jako metoda tworzenia dzieła teatralnego	136
ALEKSANDRA HIRSZFELD	Greenaway à la „Greenaway” – czyli Brytyjczyka twórcze uniwersum w pigułce.....	141
ALEKSANDRA KOŚ	Tekst obrazu	149
MARCIN SUTRYK	<i>Czarny kwadrat</i> Kazimierza Malewicza.....	154
DANUTA WRÓBLEWSKA	Opowieść o Hasiorku	156
WIESŁAWA WIERZCHOWSKA	Poznałam wielkiego artystę	158
ALEKSANDER JACKOWSKI	Hasiorku przypomniany	160

ALEKSANDER JACKOWSKI	Listy Panka i Gielniaka	162
JERZY PROKOPIUK	Co zrobić z Gurdżijewem?	163
ZBIGNIEW OSIŃSKI	O recepcji Gurdżijewa. Przyczynek	165
JACEK DOBROWOLSKI	„Guru Gurdżijew”	169
MIKOŁAJ JEWRIEINOW	W stronę filozofii teatru	172
JULIA HOLEWIŃSKA	Perła z lamusa	175
	Noty o autorach	178
	Summary	182
	Contents	187

Numer otwiera *Smutek Arktyki*... kolejny odcinek z cyklu Jerzego Sławomira Wasilewskiego *Etnolog w podróży*. Dalej zamieszczamy blok tekstów o „Orkiestrze Antycznej” i Stowarzyszeniu *Chorea* poświęcony działalności, i będący zarazem dokumentacją tychże działań i poszukiwań teatralnych prowadzonych pod kierunkiem Tomasza Rodowicza, grupy wywodzącej się z doświadczeń Ośrodka Praktyk Teatralnych „Gardzienice”. Co łączy te dwa tak zdawałoby się odległe od siebie tematy i obszary tekstów? *Smutek Arktyki*, dramatyczny, choć bez egzaltacji i bardziej z chłodnym okiem zapisany obraz znikającego świata (kultury rena): „Czy zatem na naszych oczach odchodzi w niebyt trwająca od tysięcy lat aktywna symbioza człowieka i renifera? Może tak, skoro nie uwzględniają jej żelazne reguły światowej ekonomii, nie ma dla niej miejsca w systemie skutecznych subsydiów, nie będzie kontynuacji wiedzy i doświadczenia pasterskiego przy sztucznym, brygadowym systemie pracy, gdzie rozbity zostaje przekaz rodzinny i kontakt pokoleń.” Co łączy *Smutek Arktyki* z dramatycznym wyznaniem Rodowicza: „Czułem też niepokój, że to, co na początku było wyzwaniem i siłą, co tworzyło unikatową wartość w teatrze – to odcięcie się od świata i szukanie nowego środowiska dla teatru, jak to sformułował Włodzimierz Staniewski w swoim pierwszym manifestie – po dwudziestu latach stawało się dla mnie jak jarzmo. Własna legenda stawała się pułapką. Traciłem kontakt z rzeczywistością i nową sztuką, z trudem rozumiałem język i etos nowego pokolenia, (...) Żeby zacząć z nimi rozmowę należało wracać do

ZBIGNIEW
BENEDYKTOWICZ

Kontynuacje

miasta [sic!-ZB]. Wieś zresztą, jako idea, a także i po ludzku również, stawała się powoli przedmieściem, domy daczami z oknami sinymi od telewizorów, a na podwórkach i w ogrodach zamiast krów co sobota trawę wyżerały kosiarki. Teatr zamienił się w międzynarodowy dom kultury.” Co zatem łączy te dwa, powtórzmy, tak odległe od siebie teksty. Co łączy obu autorów poza tym zbiegiem okoliczności, że... sąsiedowali obok siebie już na tych łamach, przy poprzednim odcinku *Etnologa w podróży* (Rodowicz pisał o swej przygodzie wyjścia na... spotkanie reniferów i niezwykłym doświadczeniu domu: *Dom albo błędzenie w czasie*, Wasilewski o literackiej mistyfikacji podróżniczej: *Śladami wymyślonej ucieczki* – [por. „Konteksty” nr 3-4/2004]. Bez wątpienia, numer ten można by nazwać „numerem kontynuacji”, bo odnaleźć możemy w nim stale powracające na naszych łamach tematy i motywy, jak: – Dom. Doświadczenie podróży. Teatr (zarażony antropologią). Święto (potrzeba świąt, doświadczenia czasu innego od codzienności, potrzeba podróży, wyjścia poza to, co znane) – tematy, które tworzą zakłętą krąg antropologii,

jednakże głównym jego wątkiem wydaje się właśnie Kontynuacja. Ale nie tylko ta powierzchownie rozumiana i „rzucająca się w oczy”, lecz ta głębiej ukryta, nie zawaham się użyć tego słowa (tak bardzo przez niektórych ostatnio nie lubianego), ale przecież w tym kontekście, jak najbardziej uprawnionego i obecnego. Głównym wątkiem wydaje się – i naprawdę, nie widzę tu odpowiedniejszego, lepszego, bardziej precyzyjnego słowa, jak to: – t a j e m n i c a kontynuacji i dyskontynuacji. W tekście otwierającym blok „Orkiestry Antycznej” czytamy: „Opowieści podróżników nie tylko przenoszą owo gdzieś tam do domu oraz to tutaj – gdzieś tam. Nie tylko przynoszą to, co dalekie, w nasz zasięg, ale też mają, w ramach konkretnych przypadków, udział w kwestionowaniu dychotomii dom/obcy teren, osiedlenie/podróżowanie. Przemawiają na rzecz niemożliwości szufladkowania kultury i niemożliwości zdefiniowania autentycznej kulturowej tożsamości.” (Trinh T. Minh-ha). I dalej autorka przywołująca te słowa pisze: „Wyruszać bez oczekiwań. Bez wyobrażeń. Bez obaw. W otwartości na doświadczanie. Jakiegokolwiek miałyby ono być. W otwartości na spotkanie. Niezależnie czy będzie początkiem długiej przyjaźni, czy potrwa pięć minut (w trakcie których uda ci się bądź nie wytargować niższą cenę za jakąś kuszącą starość). Ze świadomością, że to, co wspólne dla określonego kraju, czy narodu, podporządkowuje się temu, co indywidualne w pojedynczym człowieku. Ze świadomością, że najczęściej uczę się o sobie, kiedy szczerze patrzę w oczy Innego. I kiedy doświadczam Nowego, Nieznanego, do czego nie mogę zastosować wyuczonych wzorców postępowania. Nowe i Nieznane (nawet w nieznacznym stopniu) wciąż konfrontuje mnie z moimi własnymi schematami zachowań.”

W rozdziale o „Orkiestrze Antycznej” zamieszczamy trzy teksty wybitnego uczonego, laureata prestiżowej nagrody Balzana w dziedzinie humanistyki, Martina L. Westa oraz tekst o pajanach delfickich Krzysztofa Bielawskiego. To jeszcze jedna kontynuacja wątku „między nauką a sztuką”, kontynuacja praktyki znanej z doświadczeń „Gardzienic” i obecnej na naszych łamach: organizowania sympozjów, spotkań artystów z uczonymi [por. zeszyt „Gardzienicki”, „Konteksty” nr 1-4/2001 oraz nr 3/2005]. Kontynuujemy również bardzo mocno obecny w ostatnich zeszytach rozdział poświęcony antropologii obrazu, zamieszczając rozmowę z Ewą Klekot, tłumaczką książki Freedberga *Potęga wizerunków*, oraz artykuły powstałe w kręgu uczestników seminarium prof. Alicji Kuczyńskiej: *Przeobrażenia kategorii estetyki w świecie multimediów*.

O teatrze – *Ciało w teatrze. Od transcendencji do transgresji* – pisze Krystyna Duniec. W rozdziale teatralnym publikujemy tekst Mikołaja Jewreinowa *W stronę filozofii teatru*, oraz pokłosie numeru poświęconego Gurdzijewowi, glosy i wypowiedzi Jerzego Prokopiuka, Zbigniewa Osińskiego, Jacka Dobrowolskiego o tym niezwykłym i kontrowersyjnym twórcy. Publikujemy trzy zapowiedziane recenzje [por. „Konteksty” nr 1/2006] Danuty Wróblewskiej, Wiesławy Wierchowskiej i Aleksandra Jackowskiego o książce Hanny Kirchner *Hasior. Opowieść na dwa głosy*.

W przedziwny sposób ów wątek tajemnicy kontynuacji i dyskontynuacji pojawia się w wielu zgromadzonych tu tekstach. Może najlepiej dałoby się go objąć i wyrazić paradoksalnymi słowami tytułu jednego z nich. Słowa te mogłyby być też najlepszym wezwaniem, mottem dla tego numeru: „Naprzód ku przeszłości!”.